

Kunstkijken: Kijk daar sta ik

Les 'mensfiguren'

Onderbouw

De betekenisvolle context

Als leerkracht bouw je als inleiding op de les een context die voor kinderen een relevante is. Er moet straks namelijk een goede reden zijn voor de kinderen om aan het werk te gaan.

Voor kinderen uit de dorpen rondom Reijmerstok is de tweejaarlijkse kunstmanifestatie een begrip. Het dorp is autovrij, er komen eindeloos veel mensen naar de kunst kijken. Voor kinderen is er heel veel te zien en het is er elke keer weer ongelooflijk gezellig.

Er zijn natuurlijk tal van aanleidingen om deze les in te leiden; er is een bezoek gebracht aan het plaatselijke museum, in de hal van de school is er een tentoonstelling ingericht van kinderwerk voor de ouders en de burgemeester heeft die tentoonstelling geopend, ...

Een verhaal naar aanleiding van een kunstwerk kan ook voor een context zorgen; voorwaarde is dat het verhaal de kinderen meeneemt het schilderij in... Kinderen moeten op hun eigen niveau het kunstwerk beleven. Het kunstwerk moet de rol van lopen op de kunstmanifestatie of het museum als het ware overnemen. Op de kunstmanifestatie is zo veel als van zelf te beleven. Hieronder een tekening met een verhaal. Het verhaal doet de kunst leven en richt de waarneming van de leerlingen.

Verhaal

Is een ridder een prins die de prinses redt?

Als je kijkt naar deze tekening dan zie je allemaal hoofden van achteren... en je ziet kunst hangen aan de muur. Ik denk dat dit schilderij gaat over kinderen die kijken naar kunst.

Ik zie (van links naar rechts) een krullenkop, een strik in het haar .... Kinderen van achteren dus. Je ziet geen gezichten maar haar. Ik zie twee kinderen met stekelvarkenshaar; de kinderen met dat haar kijken elkaar aan. Zie je ze ook: het lijkt wel een tweeling. Laetitia heeft altijd vlechten, ze is de enige die vlechten heeft vandaag. Weet je als zij haar haar los heeft, komt het tot haar billen: zo lang! Nu snap ik ineens waarom Laetitia elke morgen zo vroeg moet opstaan...ze zal wel een uur moeten borstelen...

Kadeboem, kadeboem, kadeboem... daar zie ik de ridder op zijn witte paard. Dat paard gaat snel. Je ziet de manen, de staart en het haar van de ridder strak in de wind staan. Dat het een ridder is zie je aan de speer... Kadeboem, kadeboem, kadeboem... Ik denk dat de ridder er zin in heeft; hij lacht namelijk... Waar zou die trouwens zin in hebben?

Ik denk dat hij de prinses gaat redden. Kijk maar op het schilderij boven het schilderij met de ridder op het paard. Ze heeft als een echte prinses haar lange haar uit het torenraam gegoooid....kan de ridder aan haar haar naar boven klimmen en haar zo bevrijden. Dat gebeurt toch in sprookjes? Zou een prinses redden leuk zijn? Lacht de ridder daarom?

Als ik bedenk dat als ik soms maar heel zachtjes aan het lange haar van Laetitia trek, Laetitia meteen gaat schreeuwen van de pijn... hoe zou die prinses dat dan doen....? En die prinses moet de hele dag wel borstelen....dat is haar werk!

Zie je trouwens ook dat veel schilderijen aan de muur met elkaar te maken hebben? Je ziet de muur met de kantelen en de muren en de torens van het kasteel op de verschillende schilderijen. Zouden er boogschutters achter de kantelen klaar zitten?

Ik denk trouwens dat Marcel wijst naar een foto: Marcel is mijn broertje. De klassenfoto is gemaakt toe wij bij het kasteel op bezoek waren... Zou de fotograaf ook kunstenaar zijn?

Zie ik het goed dat de giraffe een bril op heeft? Trouwens de giraffe kan heel gemakkelijk de prinses redden. Hij steekt zijn hoofd naar boven en de prinses klimt uit het raam en glijdt dan gewoon naar beneden; net als Dikkertje Dap. Moet ze wel haar haar eerst in een vlecht doen, anders komen er klitten en knopen in en moet ze naar de kapper ...

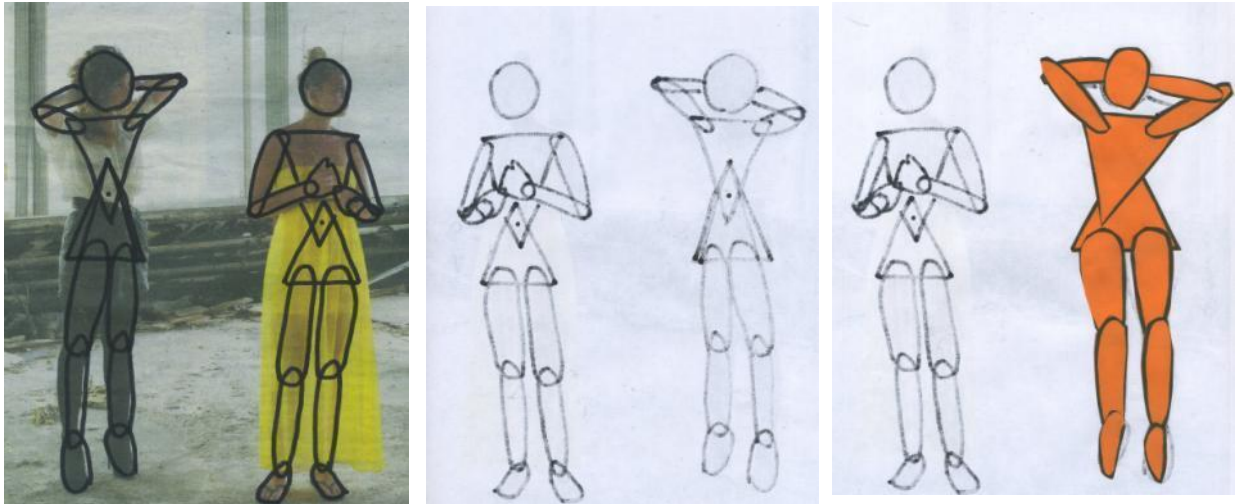
Technische instructie

Grondvormen zien in een levend mens is voor kinderen lastig. Voor kleuters minder moeilijk dan voor kinderen van de bovenbouw. Kleuters associëren gemakkelijk en zien in al die losse puzzelstukjes gemakkelijk een mens. Om te oefenen zijn allerlei oefeningen te doen. Zie You Tube filmpje les 1a en 1b 'lessenserie mensfiguren tekenen'. Daarin is te zien hoe je met behulp van foto's de grondvormen 'tovert'. Op het getoverde wordt dan de puzzel van de mens gemaakt. Ik zocht uit de krant foto's van mensen die frontaal gefotografeerd zijn. En profiel is voor de leerlingen van de

onderbouw te moeilijk, laat staan ingewikkelde houdingen. Als voorbeeld een foto van Hilde Harshagen die Sophie Lever en Nadia Duinker fotografeerde.

Met een Edding teken ik over de foto de grondvormen: een eitje als hoofd, een driehoek als bovenlijf, een driehoek als onderlijf en 'worstjes' als boven en onder armen en benen.

De twee driehoeken goed over elkaar heen leggen: met bij wijze van spreken de navel als splitpen. De armen en benen ook goed over elkaar heen leggen: zo ontstaan ellebogen en knieën. En natuurlijk zitten armen vast aan het lijf in de schouder en benen in het bekken. Voor de knipplaat zie bijlage.

Ik draai de foto om en zie 'worstenmanneltjes'.

Bovenop dat worstenmanneltje leg ik de puzzelstukjes die ik uitknipte. Op het worstenmanneltje is gemakkelijker dan ernaast leggen.

Verbeeldende instructie

Deze instructie is bedoeld om kinderen 'los' van het voorbeeld te brengen. Je toont mogelijkheden waar kinderen in eerste instantie niet meteen op komen... Het is ook de manier om kinderen over een drempel te helpen: ja het mag echt! Het is niet fout!

Ik heb alle losse onderdelen van het worstenmanneltje op de achterkant van de foto gelegd. En dan begint het 'spel'. Ik verschuif steeds een klein onderdeel van het worstenmanneltje... en zo tilt ze haar ene been een beetje op.... ze zet haar ene arm in haar zij, ze zet haar hand voor haar ogen....ze gaat in spreidstand staan, ze gaat....

Zie het You Tube filmpje les '2: lessenserie mensfiguren tekenen'. Spelen met de grondvorm levert al snel een hele leuke animatie op. zie You tube filmpje les 3, lessenserie mensfiguren tekenen.

Laat kinderen een houding aannemen; bevries de houding. Maak eventueel een foto en leg jezelf als een oefening.

Opdracht.

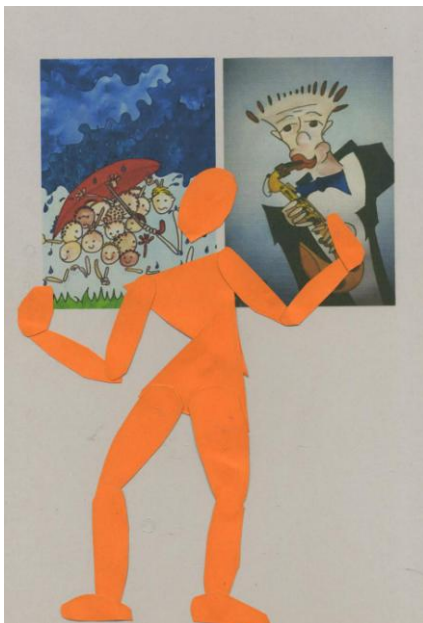
De inleiding was een verhaal over kunst aan de muur. Zoek een mooi kunstwerk uit (of meerdere) en plak die als een tentoonstelling op de muur. Plak jezelf als worstenmannetje kijkend naar het kunstwerk op het papier.

Vertel wat het kunstwerk jou vertelt.

Begeleiding

- Je zal als leerkracht kinderen moeten helpen met knippen van de grondvormen. Jongste kleuters zullen het veel en moeilijk vinden. Pest ze niet door ze te dwingen; de lol is er anders al meteen van af en de kiem van weerzin voor het vak verbeelden gelegd.
- Zorg dat je enveloppen hebt om de onderdelen van de worstenmannetjes in te doen, of knijpers om de onderdelen in te klemmen. Zoekgeraakte onderdelen zijn heel vervelend voor kinderen.
- Het is niet zo erg als de grondvormen niet zo 'strak' uitgeknipt zijn. Als de bedrukte zijde van het papier straks gebruikt wordt als lijmkant dan valt het niet op dat er 'slecht geknipt' is.

Techniek en motorische vaardigheden zijn ondergeschikt aan het verbeelden! Dus staar je er niet blind op en beoordeel het werk dus niet op technische gronden! 'Verbeelden' wordt wel genoemd in de kerndoelen, 'technieken aanleren' niet. Wordt er slecht geknipt dan weet jij als leerkracht dat je een expliciete 'knipinstructie' moet geven en veel opdrachten waar knippen een rol speelt.

- Je kunt als kunstwerk ansichtkaarten (kerst en verjaarskaarten) gebruiken. Je bewaard de kaarten die je toentertijd kreeg en je hergebruikt ze in de klas. Laat kinderen wel kiezen! Zij moeten een verhaal hebben bij het beeld.
- Je zal kinderen moeten helpen/stimuleren een wat levendiger figuur te plakken. In eerste instantie zullen kinderen gewoon rechttoe rechtaan werken. Dat is normaal: ze hebben nog geen groter repertoire.

Evaluatie

Vraag de kinderen te vertellen. Laat ze vertellen over het uitgekozen kunstwerk, vraag naar hun houding ten opzichte van dat kunstwerk...

Alles wat in kinderlogica te volgen is, is geweldig!

'Kijk ik til de bomen op....sterk ben ik he!'

'Ik dans als de olifant en mijn arm is de slurf...'

'Ik druk op de knop van de sax, grapje..'. .

Uitbreiding

- *Als jij naar het kunstwerk kijkt dan zie ik alleen jouw achterhoofd vol met haren...plak met draadjes de haren...*
- *Knip uit stofjes kleren en kleed de poppetjes aan.*
- *Laat het poppetje bewegen....Maak een animatie door onderdelen langzaam te verschuiven.... Zie You Tube filmpje les 3: 'lessenserie mensfiguren'*
- *Tijdens Sintperiode...maak van jezelf een zwarte Piet.*

Bronnen

- Internet:
  - Geraadpleegd op 25 augustus: songtekst Dikkertje Dap
http://www.dbnl.org/tekst/schm001flui01_01/schm001flui01_01_0027.php
- Groot, Ino de & Lourens van der Leij (2013) *Kunstmeester! Beeldende vorming: Over kinderkunst en meester (m/v) werk*. Thieme Meulenhoff Amersfoort
- Groot, Ino de (2011) 'Tekenen ik dat lukt altijd...' artikel in Praxisbulletin, Malmberg 's Hertogenbosch.
- Leeuwen, Joke van. (2008) *Een halve hond heel kijken. Een boek over kijken*. Amsterdam/Antwerpen. Querido's uitgeverij bv.
- Reynolds, Peter H. (2008). *De stip*. Rotterdam Lemniscaat.

Bijlage

Knipplaat

